

Δημοκρατία σε stress test

Πόση ανοχή μπορεί να βρει η διαχεόμενη πολιτική βία στην κοινωνία;

Πριν από οτιδήποτε άλλο, οι «Αγανακτισμένοι» είναι ασφαλώς το πιο επιτυχημένο επικοινωνιακό σλόγκαν των τελευταίων ετών. Ευνόητοι οι λόγοι. Οι «Αγανακτισμένοι» κτισμένοι γι' αυτά που χάνουμε και για την προοπτική που δεν βλέπουμε. Αρχικά εξάλλου, οι «Αγανακτισμένοι» δήλωσαν ότι απορρίπτουν τις κομματικές σημαίες και τη βία, ευθυγραμμίζονται έτσι με το αντικομματικό κλίμα της εποχής και την απώθηση που προκαλούν στην ευρεία κοινή γνώμη οι συνεχείς καταστροφές στο Κέντρο της Αθήνας. Υπήρχε εξάλλου και μια ευρωπαϊκή «αύρα» που περιέβαλε το κίνημα. Οι ισπανοί indignados έμοιαζαν να παίρνουν τη σκυτάλη από την Πλατεία Ταχρίρ και να θέλουν να τη μεταδώσουν στην υπόλοιπη Ευρώπη.

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Προμήνυμα συμβολικό: είχε προηγηθεί η αιφνίδια εκδοτική επιτυχία του γνωστού και πολυμεταφρασμένου πλέον πάμφυλλου του Εσέλ «Αγανακτίστε!», φαινόμενο επίσης αξιοσημείωτο από επικοινωνιακή άποψη. Ο υπέργηρος συγγραφέας, άγνωστος στη συντριπτική πλειονότητα των μελλοντικών αναγνώστών του, αποτελεί ασφαλώς έναν εκπρόσωπο της αντιφασιστικής, δημοκρατικής, μεταρρυθμιστικής ευρωπαϊκής κουλτούρας, αυτής της πολύτιμης παράδοσης που βαθμιαία χάνεται. Το κείμενο - ομιλία λίγο καιρό πριν θα αντιμετώπιζόταν από τους αριστερούς με συμπάθεια και θυμηδία για την καλοπροαίρετη αφελεία του. Ο καιρός όμως το έφερε να κραδαίνεται σαν νέο κόκκινο βιβλιαράκι σε κινητοποιήσεις αριστεριστικής χροιάς. Τελικά, η ευρωπαϊκή υπόσχεση διαψεύστηκε, η «αγανάκτηση» δεν εκδηλώθηκε σε άλλες μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις, στην Ισπανία τέλειωσε και έμεινε μόνο στην Ελλάδα, όπου ήδη έχει πάρει διαφορετική και ιδιαίτερα προβληματική μορφή. Όλα αυτά έχουν ένα κοινό υπόβαθρο. Την οργή που συσσωρεύουν ευρέα τμήματα των κοινωνιών εξαιτίας της αστάθειας και της επισφάλειας που έχει προ-

καλέσει ο ανεξέλεγκτος χρηματοπιστωτικός καπιταλισμός. Την ηθική και πολιτική αγανάκτηση που προκαλεί η παγκόσμια κρίση του 2008. Την αδυναμία των κατεστημένων πολιτικών συστημάτων και κομμάτων να δώσουν συλλογική διέξοδο στα πιο πάνω και να διευθύνουν αποτελεσματικά τις κοινωνίες τους. Οι ad hoc κινητοποιήσεις και η περιστασιακή οργάνωση υποδηλώνει το γεγονός, χωρίς όμως να το λύνει. Γιατί η αναζωογόνηση της Πολιτικής εξακολουθεί να χρειάζεται τις μεγάλες σταθερές οργανώσεις, καθώς μόνο αυτές προσφέρουν το πλαίσιο παραγωγής πολιτικής κουλτούρας, προγράμματος και κατάλληλου προσωπικού. Παρά την κρίση τους και την απαξίωσή τους. Και με δεδομένη την ανάγκη ανανέωσης.

Στην Ελλάδα το φαινόμενο υπήρξε περισσότερο επίμονο λόγω της δραματικότητας της κρίσης, της εκκωφαντικής ανεπάρκειας του πολιτικού συστήματος και της εξαιρετικής αφάντας που του έδωσαν τα μεγάλα ΜΜΕ για ποικίλους λόγους. Γρήγορα όμως προσαρμόστηκε στις ελληνικές συνθήκες και αναπαρήγαγε τις καθιερωμένες πρακτικές. Κοντολογίς, κατελήφθη από ακροδεξιές και ακροαριστερές ομάδες, ή εντάχθηκε στην ατζέντα των διαφόρων συνδικαλιστών. Μετά το μαζικό κύμα των πρώτων ημερών ήρθε η άμπωτις και ό,τι μένει στην άμμο όταν το νερό υποχωρεί, δεν είναι πάντα ωραίο. Ο επιτυχής επικοινωνιακός όρος «Αγανακτισμένοι» χρησιμοποιείται είτε συνειδητά από τους δράστες είτε αδραναίως από τα μίντια, σαν νομιμοποιητική ομπρέλα των τραμπουκισμών που εκδηλώνονται ανά την επικράτεια κάτω των στελεχών του ΠΑΣΟΚ. Οι αντικοινοβουλευτικές συνιστώσες των «Αγανακτισμένων» ήταν εμφανείς από την πρώτη στιγμή με τα συνθήματα, τις κραυγές, τα πανό και τις ύβρεις. Οι μεγάλοι όμως αριθμοί συγκάλυπταν τις σκληρές εστίες. Τώρα που αυτές αποκαλύπτονται, ξεχωρίζει το ιδιαίτερο ιδεολογικοπολιτικό στίγμα της καθεμιάς, όπως και η οπτική από την οποία επιτίθεται στον κοινοβουλευτισμό.

Η εμφάνιση μιας κινηματικής ακροδεξιάς, φασιστικής ή φασίζουσας, διεκ-

Η οικοδόμηση ενός οικονομικού, κοινωνικού, τύπου ανάπτυξης που δεν ενοχοποιώνει εύκολα και δυναμικά τις νεότερες γενιές, θα διεκδικήσει επικίνδυνα το χώρο της πολιτικής βίας και του αντικοινοβουλευτισμού.

δικεί το μερτικό της στον «αντισυστημικό» χώρο, συμβιωτικά ή συγκρουσιακά, προς τον αντιδιαμετρικό αριστερό πόλο. Ετσι και αλλιώς, ο ΛΑΟΣ είναι πλέον κανονικός παίκτης του συστήματος. Η κριτική που ασκεί ο κινηματικός ακροδεξιός δεν περιορίζεται στην αποτυχία του πολιτικού συστήματος αλλά επεκτείνεται στη Δημοκρατία καθαυτή, στη δημοκρατία των «διεφθαρμένων και παρακμασμένων πολιτικών ελίτ». Δίπλα σε αυτή τη συνιστώσα, ακόμα και χωροταξικά δίπλα στην πάνω μεριά της Πλατείας Συντάγματος, στοιχίστηκε ο αριστερόστροφος εθνολαϊκισμός με όλα του τα παλαιά εφόδια: τον εθνικοαπελευθερωτικό λόγο, την πληθιακή αντίθεση με τους «πάνω», τη συνωμοσιολογική σκέψη, τη μανιχαϊστική αντίληψη για τις αιτίες της κρίσης (κάποιοι τα φάγανε). Είναι η κατεξοχίν συνιστώσα που εκφράζει την οργή των «εξασφαλισμένων» μικρομεσαίων του μεταπολιτευτικού κύκλου που τώρα βλέπουν να χάνουν τη σχετικά πρόσφατα κεκτημένη σιγουριά. Ένας «αγανακτισμένος» εργαζόμενος ή συνταξιούχος στο Δημόσιο άνετα εβρίσκε εκεί τη θέση του. Η οργισμένη διαμαρτυρία εδώ δεν στοχεύει τη δημοκρατία καθαυτή, ούτε αυτοπροβάλλεται σαν ριζική διάσταση του «λαού» από τις πολιτικές ελίτ, αν και ο σεβασμός στους θεσμούς δεν είναι ασφαλώς το χαρακτηριστικό της. Κατά κάποιο τρόπο, ανακαλεί την αφετηριακή λαϊκιστική κινητοποίηση της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου που σημάδεψε την αρχή της μαζικής κοινωνικής ανόδου, σαν να θέλει τώρα να το επαναλάβει για να ανακόψει την κάθοδο.

Η τρίτη συνιστώσα είναι ο αριστερός χώρος. Εκεί οι παραδοσιακές οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς ανταγωνίζονται με τον ΣΥΡΙΖΑ ποιος θα ελέγξει την αρχική κινητοποίηση μιας «αντισυστημικής», νεοαναρχικής και δύσπιστης στα κόμματα νεολαίας, ανοιχτής σε κάθε «μορφή δράσης» περιλαμβανομένης της βίας. Είναι σύμπτωμα των καιρών. Κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο, η ιστορική κομμουνιστική Αριστερά έκανε μεγάλα βήμα-

τα προς την αποδοχή της Δημοκρατίας, διδαγμένη από την πικρή εθνική εμπειρία και ακολουθώντας το διεθνές ρεύμα. Τα τελευταία χρόνια σημειώνεται η αντίθετη διαδρομή. Το γεγονός οφείλεται προφανώς στην ιστορική απαξίωση της εναλλακτικής πρότασης της ιστορικής Αριστεράς. Αφού η επανάσταση έχει πάψει να είναι πειστική προοπτική του «κινήματος», η διαμαρτυρία και η σύγκρουση γίνονται αυτοσκοπός, πεδίο συγκρότησης της πολιτικής ταυτότητας, και το φλερτ με βίαιες «μορφές πάλης» εύλογο συνεπαγόμενο. Η βιαιότητα του λόγου και της πρακτικής καλείται να σκεπάσει το κενό της προοπτικής. Σε όλες αυτές τις κουλτούρες της «αγανάκτησης» με αντικοινοβουλευτικά χαρακτηριστικά, κυρίως στην «κινηματική» ακροαριστερά και ακροδεξιά, υφέρεται ένα οξύ κοινωνικό πρόβλημα, χωρίς να σημαίνει ότι αποτελεί και την αιτία τους ή την πηγή τροφοδότησής τους. Η οικοδόμηση ενός οικονομικοκοινωνικού τύπου ανάπτυξης που δεν ενωματώνει εύκολα και δυναμικά τις νεότερες γενιές. Αν το νέο μοντέλο μετά την κρίση παραμείνει κλειστό στους νεότερους, τότε ο χώρος της πολιτικής βίας και του αντικοινοβουλευτισμού θα διευρυνθεί επικίνδυνα.

Μένει το ρώτημα: πόση ανοχή μπορεί να βρει η διαχεόμενη πολιτική βία στην κοινωνία; Η δημοσκοπική συμπάθεια προς τους «Αγανακτισμένους» νομιμοποιεί και τη βία; Είναι φανερό ότι η κριτική και η οργή προς το πολιτικό σύστημα και το πολιτικό προσωπικό, παρείχε ως τώρα το πρόσχημα σε όσους επιλέγουν ή συγκάλυπτουν τον πολιτικό τραμπουκισμό να επικαλούνται μια ευρύτερη συναίνεση. Ωστόσο, από την κριτική και την οργή προς το πολιτικό σύστημα ως τον αναδυόμενο αντικοινοβουλευτισμό, το βήμα είναι χαώδες και ταυτόχρονα επικίνδυνα εύκολο. Αρκεί μια απληθήν δόση «αγανάκτησης» χωρίς πολιτική» για να το δρασκειώσουν.

Ο Γιάννης Βουλγαρίδης είναι καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Πανετίου Πανεπιστημίου

ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΑ

Ηλιοβασίλεμα στην Επίδαυρο

Όταν ασφυκτιάς πνιγμένος στα προβλήματα είναι φυσικό να μην σε πολυενδιαφέρει αν θα γίνουν ή δεν θα γίνουν μία ή δύο παραστάσεις στην Επίδαυρο επειδή τα σωματεία των ηθοποιών δεν δέχονται τις περικοπές στα «εκτός έδρας».

ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΥ-ΠΟΥΛΟΥ

«Επίδαυρος» είναι ένα χαρακτηριστικό δείγμα αυτού που συνέβη

στην Ελλάδα τα τελευταία τριάντα χρόνια. Μια απόδειξη ότι στην περίοδο της ευρωπαϊκής της πορείας η Ελλάδα εγκλωβίστηκε στις αναπτήσεις της επαρχιώτικης νοοτροπίας, στη βολή ενός ανάρεσκου αυτισμού που δημιουργήσε τη συνθήκη της σημερινής, καταθλιπτικής, απομόνωσής της. Και είναι αυτή η νοοτροπία η οποία, εμποδίζοντάς την να αξιοποιήσει τα σημαντικά περιουσιακά της στοιχεία, βοήθησε τη σημερινή της πτώχευση.

Η Επίδαυρος είναι ένα από τα ωραιότερα, αν όχι το ωραιότερο, αρχαίο θέατρο του μεσογειακού χώρου. Δεδομένου δε ότι δεν υπάρχουν αρχαία θέατρα εκτός μεσογειακού χώρου,

μπορείς κάλλιστα να πεις πως είναι μοναδική στο είδος της παγκοσμίως. Βρίσκεται σε έναν πρώτης σημασίας αρχαιολογικό χώρο, το Ασκληπιείο, στην καρδιά ενός τόπου, της Πελοποννήσου, όπου, όπως έγραψε κάποτε και ο Μισέλ Ντεόν «η μυθολογία σε τραβάει από τα πέτα του σακακιού».

Θα μπορούσε η Επίδαυρος να είναι κάτι σαν το Μπαϊρότι της Μεσογείου, να ανταγωνίζεται από θέση ισχύος και τις Συρακούσες και την Ταορμίνα. Κοινώς να είναι ένα από τα παγκόσμια highlights του πολιτιστικού τουρισμού, ένα υποδειγματικό φεστιβάλ θεάτρου και μουσικής, μια ζωντανή απόδειξη πως

η ευρωπαϊκή Ελλάδα είναι αντάξια του ονόματός της και του συμβολικού της βάρους.

Αντ' αυτού είναι αυτό που είναι σήμερα. Ένας χώρος που τον μοιράζονται με ποσοτώσεις παραστάσεων τα εθνικά θέατρα και όπου οι μισοί περιμένουν την παράσταση του Ολντ Βικ, και οι άλλοι μισοί τη ζωντανή εμφάνιση του τηλεοπτικού αγαπημένου τους του περσινού χειμώνα. Ταλαιπωρημένη από οικονομικά προβλήματα παλεύει να διασωθεί από τον συλλογικό μας Τιτανικό.

Ελειψαν τα ταλέντα, οι αξίες, η έμπνευση; Οχι βέβαια. Πολλές μεγάλες παραστάσεις έγιναν εκεί, πολ-

λές μεγάλες ερμηνείες οι οποίες όμως, σήμερα, μοιάζουν με τα κειμήλια ενός παρελθόντος που δεν μπόρεσε να οργανώσει το μέλλον του. Γιατί του έλειψε το όραμα και η προοπτική, γιατί προτιμήσαμε το «μεταξύ μας» γλέντι επειδή αυτό μας έκανε να αισθανόμαστε πιο ασφαλείς και να δίνουμε συγκαρτήρια ο ένας στον άλλον στην καλύτερη περίπτωση. Στη χειρότερη να μοιραζόμαστε προύπολογισμούς. Το επαναλαμβανό: η Επίδαυρος αποδεικνύει πως αν φτάσαμε εδώ που φτάσαμε το καταφέραμε όχι επειδή δεν είχαμε δυνατότητες αλλά επειδή μας έλειψε το όραμα και η προοπτική.

Στίγμα

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΡ. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ

Οι προπηλακισμοί και η βία
δεν είναι κίνημα αμφισβήτησης

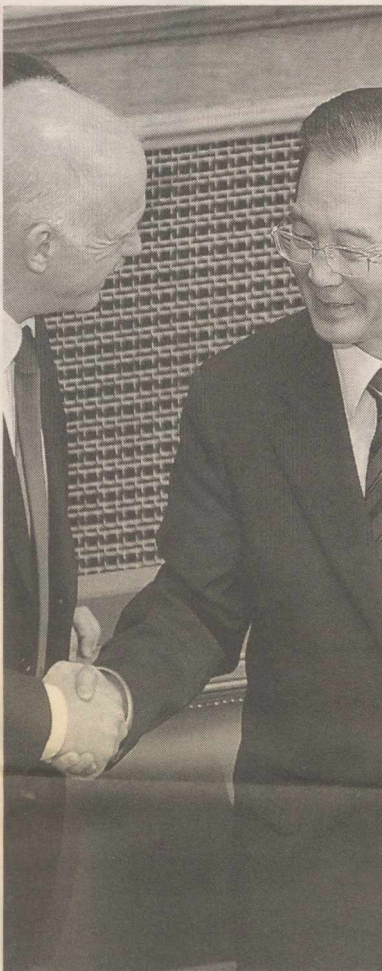
Βασικά δεν έχω σε καμία υπόληψη τους αφορισμούς και όσους επιδίδονται σ' αυτούς. Δηλαδή βγαίνει κάποιος, λέει κάτι, κι εγώ – όπως και όλοι μας – είμαστε υποχρεωμένοι να αποδεχτούμε ότι αυτό που λέει ο συγκεκριμένος είναι η μόνη αλήθεια και άρα δεν επιδέχεται αμφισβήτησης. Το ξέρω, δεν λέω τίποτε καινούργιο, αλλά αν ο κόσμος μας είναι αυτός που είναι σήμερα, αυτό οφείλεται στην αμφισβήτηση και όχι στο «πίστευε και μη ερεύνα». Και επίσης στο ότι η κάθε γενιά αμφισβήτησε την προηγούμενη και όλες τις προηγούμενες. Κατά συνέπεια δεν πρέπει να είμαστε επιφυλακτικοί με τα κινήματα αμφισβήτησης, αντίθετα πρέπει να έχουμε κατανόηση και να ανακαλούμε πού και πού στη μνήμη μας ότι και στη δική μας εποχή είχαν αναπτυχθεί ανάλογα κινήματα – τα οποία απαντούσαν επίσης στις ανάγκες, τους προβληματισμούς και τις προτεραιότητες της κοινωνίας. Εντάξει; Υποθέτω. Κι αφού το λύσαμε αυτό, πάμε στα επόμενα. Τα σημερινά...

Ονόμασαν δικαιοσύνη
τον «νόμο» του όχλου...

Είναι κίνημα αμφισβήτησης αυτό που γίνεται τώρα, με τους προπηλακισμούς των πολιτικών; Με τις επιθέσεις, τις απειλές, τους εκφοβισμούς, τις αφίσες, τα συνθήματα εναντίον τους; Την κάθε λογής, μορφής και περιεχομένου βία; Γνώμη μου είναι πως όχι. Η βία βασικά δεν ήταν ποτέ αμφισβήτηση. Μπορεί να ήταν το μέσο, αλλά όχι σκοπός. Για κάποιο λόγο μερικοί τα έχουν μπερδέψει τα πράγματα. Συγχέουν την αμφισβήτηση με την αποδοκιμασία, τον προπηλακισμό, το κράξιμο. Ένας αναγνώστης μου έγραφε προχθές, ότι «δεν είστε εσείς που θα αποφασίσετε τι είναι βία, δικαιοσύνη – η κοινωνία το αποφασίζει, αυτή απονέμει δικαιοσύνη. Οι έννοιες δεν καθορίζονται από σας (εμένα δηλαδή) ούτε πέφτουν ως μάννα εξ ουρανού». Φοβερός συλλογισμός. Ο τύπος που δηλώνει «Αγανακτισμένος» τι λέει ουσιαστικά; Ότι η κοινωνία αποφασίζει τι είναι δίκαιο και τι άδικο. Και επειδή θεωρεί ότι ο ίδιος και μερικές χιλιάδες που μαζεύονται στο Σύνταγμα είναι η κοινωνία, αυτοί μπορεί να αποφασίζουν, ας πούμε, για όλους εμάς, «να καεί, να καεί, το μπουρδέλο η Βουλή!»; Η να πλακώσει στις μπουνιές έναν που θεωρεί ότι είναι «μπάτσος» ακριβώς γιατί είναι μπάτσος. Αυτός θεωρεί ότι αυτό το πράγμα είναι απονομή δικαιοσύνης. Εγώ πάλι λέω ότι πρόκειται για τον «νόμο» του όχλου...

Τι θα ακολουθήσει
μετά τα γιαούρτια;

Ένας άλλος μου έγραφε ότι οι επιθέσεις κατά των πολιτικών στελεχών «είναι απονομή δικαίου με «άλλη» μορφή!»; Δηλαδή πάμε στο «δίκαιο» της ζούγκλας. Στον «νόμο» του ισχυρού. Είναι καταπληκτικό το πώς ημέρα με την ημέρα ένας ολόκληρος κόσμος διολισθαίνει σε αντιλήψεις που σε λίγο θα κάνουν τη χούντα των συνταγματάρχων (για να μην πω τίποτε βαρύτερο) Σύλλογο κυριών για την προστασία απόρων κορασίδων, που παραθέτει κάθε Τετάρτη τέιο σε

Τον Σεπτέμβριο
θα πάει
στην Κίνα

Ταξίδι στην Κίνα επρόκειτο να κάνει ο Γιώργος Παπανδρέου προς τα τέλη Ιουλίου, αλλά απ' ό,τι μαθαίνω το ανέβαλε για αργότερα. Ο λόγος της αναβολής, και όχι της ματαιώσης, είναι ότι το ταξίδι δεν είχε προετοιμαστεί σωστά και υπήρχε σοβαρό ενδεχόμενο να μην έχει τα αποτελέσματα που προσδοκούσε η ελληνική κυβέρνηση ότι θα είχε σε αυτή την κρίσιμη συγκυρία. Τώρα, πάει για αργότερα, τον Σεπτέμβριο, Θεού θέλοντος και καιρού (διάβαζε εξελίξεων) επιτρέποντος. Τον Σεπτέμβριο, ε; Πόσο μακρινός ακούγεται ο Σεπτέμβρης... (στη φωτογραφία από την αίθουσα της Γερουσίας, ο Πρωθυπουργός με τον ομόλογό του της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας Γουέν Τζιαμπάο, ο οποίος επισκέφθηκε την Αθήνα τον Οκτώβριο του 2010).

κεντρικό ξενοδοχείο. Θα τρελαθούμε τελείως; Πού θα οδηγήσει αυτό το πράγμα; Και ποιο θα είναι το επόμενο βήμα μετά τα γιαούρτια, τις αφίσες των «καταζητούμενων» και τις συγκεντρώσεις «Αγανακτισμένων» έξω από τα σπίτια πολιτικών ή λειτουργών του κράτους; Φαντάζομαι κάτι πιο δραστικό. Μια κρεμάλα ας πούμε, σαν αυτή που περιέφερε ευφάνταστος «Αγανακτισμένος» στο Σύνταγμα, υπό τις επευφημίες των υπολοίπων. Ή μήπως κάτι ακόμη πιο «δραστικό». Αλλά αυτή τη φάση, αν θυμάστε, την περάσαμε με τη «17 Νοέμβρη», δεν «παίζει»...

Επιχείρηση - καπέλο
από τον ΣΥΡΙΖΑ

Τι «παίζει»; Η σπέκουλα που γίνεται πάνω στην πραγματική, λαϊκή αγανάκτηση ορισμένων κοινωνικών ομάδων που επλήγησαν από το Μνημόνιο και θα πληγούν ακόμη περισσότερο με το Μεσοπρόθεσμο. Σπέκουλα από τον ΣΥΡΙΖΑ κυρίως, ο οποίος επιχειρεί, είναι φανερό, να καπελώσει πολιτικά τη δράση αυτών των ομάδων που υποδύονται τους «Αγανακτισμένους». Το εξοργιστικό δεν είναι ότι το κάνει – το επιχειρήσε άλλωστε και στα «Δεκεμβριανά» του 2008. Το εξοργιστικό είναι ότι επιχειρεί να το επικαλύψει και πολιτικά. Να το δικαιολογήσει. Να του δώσει ιδεολογικό υπόβαθρο. Ο Τσίπρας και η παρέα του (κι ο Βασίλης ο Μουλόπουλος, ο φίλος μου) θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό, θα βγουν στον αφρό. Οτι θα ξεφύγουν από τη μιζέρια του «μπαίνει - δεν μπαίνει στη Βουλή ο Συνασπισμός» – το γνωστό θρίλερ τη νύχτα κάθε εκλογικής αναμέτρησης. Με βερμπαλιστικές αναφορές και έναν κομματικό μεγαλοϊδεατισμό που είναι για γέλια, θεωρούν ότι εκφορζουν ολόκληρη την κοινωνία με όλα αυτά. Αλλά δυστυχώς, η αλήθεια είναι τελείως διαφορετική. Δεν εκφράζουν παρά ό,τι στην πραγματικότητα είναι: ένα ακόμη μικρό κόμμα της Αριστεράς που θα 'θελε, αλλά δεν μπορεί...

Διορθωτικές αλλαγές,
όχι εφευρήματα

Ο ΣΥΡΙΖΑ κάνει τη δουλειά του και θα κριθεί αν την κάνει καλά, εκ του αποτελέσματος φυσικά. Όπως θα κριθεί και η κυβέρνηση. Που εντάξει πες με την κρίση, κάνει ό,τι μπορεί, ανεξάρτητα από το ποια προσέγγιση έχει ο καθένας επί του θέματος. Αλλά με τα εσωτερικά; Είκοσι έναν μήνες τώρα, το έργο της είναι μονοθεματικό – κρίση και πάλι κρίση, και ξανά κρίση. Αλλά η χώρα έχει και άλλα προβλήματα. Πού είναι ο εκσυγχρονισμός του κράτους; Οι βαθιές αλλαγές; Οι διορθωτικές αλλαγές που τόσο έχει ανάγκη ο τόπος; Παρακολουθήσα αυτή την άτυπη κόντρα του Ραγκούση με τον Ρέππα για τους ταξιτζήδες. Του Ρέππα τού έπαιαν να ανοίξει το επάγγελμα των ταξιτζήδων και εκείνος με κάτι εφευρήματα το έκανε πιο κλειστό απ' όσο ήθελαν, φαντάζομαι, και οι ίδιοι οι ταξιτζήδες. Από την άλλη, ο Ραγκούσης με μια απλή απόφαση το απελευθέρωσε πλήρως. Οι ταξιτζήδες όμως – και δικαίως – φωνάζουν ότι τους κορόιδεψαν...

Εναλλακτικά

Το σπασμένο
αμορτισέρ

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ το είδος της κουβέντας που θα περίμενες να κάνεις στα αποδυτήρια ενός γυμναστηρίου στο Κέντρο της Αθήνας. Αλλά η – χρεοκοπημένη – Ελλάδα δεν είναι το είδος της χώρας όπου θα φανταζόταν κανείς ότι θα ζούσε εν έτει 2011. Ο άνθρωπος που μιλάει πλησιάζει τα εξήντα και είναι ευκατάστατος. Δουλεύει από 16 χρονών, λέει, και δεν θα είχε πρόβλημα, επειδή τα έχει δει όλα στη ζωή του, να ξαναρχίσει από την αρχή και να πουλάει κουλούρια που λέει ο λόγος. «Αρκεί να μην έρθει κάποιος να μου βγάλει μαχαίρι...». Αν η Ελλάδα αντιμετωπίζεται ως τριτοκοσμική χώρα από τους οίκους αξιολόγησης τύπου Moody's και Standard and Poor's, για τους Έλληνες ο τριτοκοσμιζμός είναι στο πεζοδρόμιο. Ή, με πιο κομψή ορολογία, στην καθημερινότητα. Η πολιτική βία – που τραυμάτισε οικονομικά τα ξενοδοχεία του Συντάγματος – και οι προπηλακισμοί των βουλευτών είναι ένα πράγμα. Το να φοβάσαι ότι θα σε μαχαιρώσουν για το πορτοφόλι σου ή θα μπουν στο σπίτι σου είναι άλλο.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ πάντα τρόποι να μπερδεύεις τα πράγματα. Ασφαλώς και η – εκτός ελέγχου – λαθρομετανάστευση τροφοδοτεί την εγκληματικότητα. Σιγά σιγά – φάνηκε στα λιμάνια της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας αλλά, βέβαια, και στο Κέντρο της Αθήνας – η χώρα αποκτά απαγορευμένες ζώνες. ~~Οστόσο, η χειρότερη κατάσταση ξεκινάει από την ύφεση. Είναι η ύφεση επίσης που ασκεί τεράστια πίεση στον ιστό της ελληνικής κοινωνίας. Θα δούμε τώρα πόσο αντέχει η οικογένεια, παραδοσιακό αμορτισέρ στις χώρες του Νότου. Αλλά και αν η περιφέρεια – ότι ο καθένας δηλαδή στην Ελλάδα είναι από χωριό – μπορεί να βοηθήσει στην ομαλότερη προσγείωση των κατοίκων των αστικών κέντρων.~~

Ηδη τα πρώτα στοιχεία δεν είναι ενθαρρυντικά. Οι αυτοκτονίες, σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε ο Ανδρέας Λοβέρδος, αυξάνονται. Η μείωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών της περιφέρειας – «ΤΑ ΝΕΑ», 6/7/2011 – είναι σαφώς μεγαλύτερη από ό,τι στο Κέντρο.

ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ελληνικό μοντέλο – που μας πήγε δεκαετίες – δέχεται πίεση. Θα αντέξει; Την ίδια ώρα το φάντασμα της ανομίας πλανάται πάνω από τη χώρα. Και έρχεται να δηλητηριάσει το πηγάδι μιας οικονομίας που, ούτως ή άλλως, πάει να στερέψει. Η ανασφαλής Ελλάδα του Μνημονίου δεν προσφέρεται για ανάπτυξη. Το πλήγμα στον τουρισμό – ένα από τα ελάχιστα αναπτυξιακά χαρτιά που έχουμε – είναι αυτονόητο. Απαξ και επέλθει, δεν θα είναι εύκολα αναστρέψιμο. Συμπέρασμα: αν δεν σπάσει ο φαύλος κύκλος ύφεσης και ανασφάλειας, η κρίση θα γίνει σπιράλ. Παραδόξως, το πολιτικό σύστημα αργεί να το καταλάβει και αυτό.

ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΛΑΝΟ

Η Ελλάδα σε κρίση

Ο **Ούλριχ Μπλουμ**, πρόεδρος του Ινστιτούτου Οικονομικών Ερευνών Χάλε (IWH) εξηγεί στα «ΝΕΑ» το πώς η εμπειρία της Ανατολικής Γερμανίας μπορεί να βοηθήσει τη χώρα μας

«Πουλήστε με ρήτρα βελτίωσης»

ΒΕΡΟΛΙΝΟ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Η Τρόικαντ μπήκε πλέον στο λεξιλόγιό μας. Ήταν το ίδρυμα που διαχειρίστηκε την ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων και της κρατικής περιουσίας της Γερμανικής Λαοκρατικής Δημοκρατίας με την ενοποίηση της Γερμανίας το 1990. Η μοναδική αυτή ιστορική εμπειρία προτείνεται τώρα ως μοντέλο και για τις ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα.

«Η Ελλάδα θα έπρεπε να έχει αρχίσει τις ιδιωτικοποιήσεις ήδη πριν από δύο χρόνια. Τώρα υπάρχει η πίεση, αλλά οι κινήσεις υπό πίεση δεν είναι κινήσεις σύνεσης. Ο,τι είναι σημαντικό πολιτικά δεν είναι οπωσδήποτε και συνετό οικονομικά. Και αντιστρόφως» λέει στα «ΝΕΑ» ο καθηγητής Ούλριχ Μπλουμ, πρόεδρος του Ινστιτούτου Οικονομικών Ερευνών Χάλε (IWH) που ιδρύθηκε το 1992, με ιδιαίτερο ερευνητικό βά-

«Για την περίπτωση της Ελλάδας πιστεύω ότι η Τρόικαντ είναι απλώς ένα φύλλο συκής για να ικανοποιηθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση

ρος στον μετασχηματισμό της ανατολικογερμανικής οικονομίας. Ο καθηγητής Μπλουμ μιλά λοιπόν μετά λόγου γνώσεως, όταν αναφέρεται στην Τρόικαντ και την εμπειρία της Ανατολικής Γερμανίας. Για την περίπτωση της Ελλάδας πιστεύει ότι η Τρόικαντ είναι «φύλλο συκής για ικανοποιηθεί η Ε.Ε.». Ο ίδιος θεωρεί ότι «πολύ σημαντικότερο από μία Τρόικαντ είναι να διαμορφωθεί ευνοϊκό πλαίσιο για ιδιωτικοποιήσεις και επενδύσεις. Αν αυτό γίνει με Τρόικαντ ή όχι, είναι ζήτημα οργάνωσης» λέει ο πρόεδρος του IWH. Σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής του μοντέλου, ο Ούλριχ Μπλουμ έχει συγκεκριμένη συνταγή. «Είναι πολύ σημαντικό να τεθεί το ίδρυμα υπό την αιγίδα του υπουργείου Οικονομικών και όχι του υπουργείου Οικονομίας» τονίζει, επισημαίνοντας ότι το υπουργείο Οικονομίας (δηλαδή το υπουργείο Ανάπτυξης)

λόγω των σχέσεων με τους παράγοντες της ιδιωτικής οικονομίας είναι ενάλωτο και σε πιέσεις. Ετσι έγινε με τη γερμανική Τρόικαντ, «γιατί ήθελαν τότε να κρατήσουν μακριά από το υπουργείο Οικονομίας την τεράστια πολιτική πίεση που αναπτύσσεται σε περιπτώσεις ιδιωτικοποιήσεων».

Για την Ελλάδα «οι ιδιωτικοποιήσεις πρέπει να είναι μια μεσοπρόθεσμη προοπτική, όχι βραχυπρόθεσμη. Δεν έχει κανένα νόημα να ξεπουλάς τα «ασημικά» του κράτους σε τιμή κάτω από τα επίπεδα της αγοράς, μόνο και μόνο επειδή η πίεση για πώληση είναι μεγάλη» λέει ο Ούλριχ Μπλουμ. Επικαλείται το παράδειγμα της Ανατολικής Γερμανίας όπου η πώληση τεράστιων εκτάσεων γης οδήγησε τελικά σε πτώση των τιμών ακινήτων και στη Δυτική Γερμανία. «Έχουμε μια αγορά που αντιδρά. Όταν πουλάς κρατικές παραθεριστικές εκτάσεις π.χ. μειώνεται η αξία και των υπολοίπων, οι τράπεζες έχουν πρόβλημα να καλύψουν τις πιστώσεις και πρέπει να πουληθούν ξανά. Ετσι μπαίνεις σε τροχιά αποπληθωρισμού. Και αυτό πρέπει να αποφευχθεί».

Και πώς μπορούν να ξεπεραστούν οι αρνητικές επιπτώσεις της πίεσης για ιδιωτικοποιήσεις, που στην περίπτωση της Ελλάδας είναι μεγάλες; «Κάνεις αυτό που έκανε η Τρόικαντ. Πουλάς με ρήτρα βελτίωσης. Π.χ. πουλάμε μια επιχείρηση για 10 εκατ. ευρώ αλλά αν στα επόμενα δέκα χρόνια η επιχείρηση είναι σε πολύ καλύτερη θέση από ό,τι υπολογίζουμε σήμερα η τιμή επαναδιαπραγματεύεται. Ετσι μπορείς να πουλήσεις γρήγορα αλλά να διασφαλίζεις μέσω της ρήτρας βελτίωσης». Η βασική αυτή ιδέα

μπορεί να προσαρμοστεί και να μορφοποιηθεί ανάλογα με τις ανάγκες. Συμπληρωματικά, λέει ο πρόεδρος του IWH, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και μεικτά μοντέλα με τη συμμετοχή κράτους, ιδιωτών και συνδικάτου των εργαζομένων της επιχείρησης, οι οποίοι αποκτώντας μετοχές της θα έχουν ένα σημαντικό αντικίνητρο για απεργίες.

Η εμπειρία πάντως δείχνει πως στις ιδιωτικοποιήσεις χρειάζεσαι επενδυτές με υψηλή τεχνογνωσία και μεγάλη αποτελεσματικότητα. «Ο δημόσιος τομέας όχι μόνο καλύπτει μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, αλλά έχει υπεράριθμο προσωπικό με συγκριτικά υψηλές αμοιβές. Χρειάζεται εξυγίανση με τη δημιουργία ευνοϊκού πλαισίου προϋποθέσεων. Η Ελλάδα πρέπει να αλλάξει νόμους, να ελαστικοποιήσει το εργασιακό καθεστώς κ.λπ. Ένας επενδυτής θα επενδύσει μόνον όταν το πλαίσιο είναι ελκυστικό».

Ο «εφιάλτης» για τον Ούλριχ Μπλουμ (φωτογραφία) στην Ελλάδα είναι οι μεταφορές. «Δεν υπήρξε φορά που να είμαι στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια χωρίς προβλήματα στις μεταφορές. Είτε στα λεωφορεία είτε στα αεροδρόμια είτε στα πλοία είτε σε όλα μαζί. Και το χειρότερο: να απεργεί ταυτόχρονα και το προσωπικό της Ακρόπολης»

